

Мацюк О. О.
Студентка ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Науковий керівник:
Солончук І.В.(ст. викл.), ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Судовий наказ

Аналіз процесуальної природи та визначення особливостей судового наказу є невід'ємною частиною наукового дослідження наказного провадження, адже судовий наказ – його завершальний процесуальний акт. Відповідно до ст.95 ЦПК України судовий наказ – це особлива форма судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених ст.96 ЦПК України. Судовий наказ підлягає виконанню за правилами, встановленими для виконання судових рішень у порядку, встановленого законом [1].

Природу судового наказу розглядали такі вчені як, С.Я Фурса, Є. О. Харитонов, О. Перунова, С.Чорнооченко, С. В. Щербак, Н. І. Масленнікова, С. В. Васильєва, О.Штефан, О. Шиманович та інші.

С. Я. Фурсою, яка вважає, що особливість судового наказу полягає у його подвійності: з одного боку, він є судовим рішенням, а з іншого —виконавчим документом. Така двояка його природа є винятком із загального правила та зумовлена необхідністю захисту безспірних прав стягувача у спрощеному порядку на підставі безспірних доказів [5, с.94-95].

Таку думку щодо судового наказу висловлює й Є. О. Харитонов, він вважає, що при визначенні правової природи судового наказу простежується тісний взаємозв'язок цивільного процесу і виконавчого провадження. Зокрема сукупність правових норм, що регулюють відносини між судом, з однієї сторони, та заявником (кредитором), боржником, з іншої, які виникають при видачі судового наказу, є інститутом цивільного процесуального права. А регулювання правовідносин, пов'язаних з примусовим виконанням судового наказу, здійснюється за нормами законодавства про виконавче провадження [7, с.213-214].

О. Перунова вважає, що за юридичною природою судовий наказ є провадженням і судочинством, хоча, на нашу думку, такі категорії швидше притаманні інститутові наказного провадження. Поряд із цим вона наголосила, що судовий наказ «нарівні з іншими процесуальними актами - документами є реалізацією у цивільній процесуальній формі судової влади» [4,с.11].

Процесуаліст С.Чорнооченко висловила думку про те, що «судовий наказ має меншу юридичну силу, ніж судові рішення, з тієї причини, що останнє є не тільки актом застосування норми матеріального права, а й результатом дії детально врегульованої складної цивільної процесуальної форми, у рамках якої відбувалися розгляд і вирішення цивільної справи, що завершується ухваленням рішення суду» [8, с.156].

Він так же вважає, що вимога закону про відповідність судового наказу положенням Закону України «Про виконавче провадження» ускладнює формулювання судового рішення та вимагає подання до суду додаткових документів (довідка з місця роботи боржника, ідентифікаційні коди тощо). Таким чином, автор вбачає потребу розроблення зразків судового наказу на рівні Мін'юсту чи Верховного Суду України [8,с.161].

Зазначу, що у навчальній літературі можна зіштовхнутися з такими висловами як, судовий наказ є «сурогатом ухвали суду» і не належить в точному розумінні до правозастосовчих актів, при його виданні не додержується вимога про дотримання найважливіших етапів правозастосування: встановлення фактичної основи справи (не обговорюється позиція боржника), юридична кваліфікація справи (носить односторонній характер, оскільки ґрунтується на інформації кредитора). Однак з такою позицією, що істотно принижує значення судового наказу як акта правосуддя, який забезпечує ефективний захист прав громадян і організацій, погодитися не можна [6, с.536-538].

У процесуальній літературі також точаться дискусії щодо кваліфікації судового наказу як особливої форми судового рішення і про статус судового наказу як акта правосуддя. Так, вітчизняний вчений-процесуаліст С. В. Щербак вказує на те, що поняття «судовий наказ» і «судове рішення» не збігаються, оскільки мають різне значення. Судовий наказ є судовою постановою, що видається суддею одноосібно [11, с.56-59].

Таку саму позицію підтримує Н. І. Масленнікова, яка вважає, що судовий наказ не слід змішувати з такими постановами першої інстанції, як рішення і ухвали, які виносяться в результаті вирішення по суті матеріально-правових вимог та процесуальних питань [3, с.28-31].

На думку С. В. Васильєва, судовий наказ — єдина судова постанова, що є безпосередньо сполучною ланкою між цивільним процесом і виконавчим провадженням, оскільки тільки судовий наказ, на відміну від інших судових постанов, звертається до виконання без «проміжних» ланок — виконавчих листів [2, с.46-48].

О. Штефан вважає, що судовий наказ є немотивованим рішенням судді першої інстанції, яке видають за правилами наказного провадження за заявою стягувача (кредитора) про стягнення грошових коштів або витребування майна від боржника, що ґрунтується на наданих стягувачем (кредитором) письмових доказах, має силу виконавчого документа, стягнення або витребування за яким провадиться після набрання ним законної сили та у порядку, встановленому для судових рішень [10, с.44-48].

Треба наголосити, що «судовий наказ — це не особлива форма судового рішення, — вважає О. Шиманович, — а самостійний вид судової постанови, що завершує процесуальну діяльність у суді першої інстанції при вирішенні справ безспірного характеру про стягнення коштів або витребування майна, оскільки судовий наказ, на відміну від судового рішення, ухвалюється судом поза межами таких процесуальних проваджень, як позовне і окреме, які передбачають дотримання загального регламенту судового захисту» [9, с. 12].

З усього вище написаного можна зробити наступний висновок, що судовий наказ — це особливий вид постанови суду про стягнення з боржника грошових коштів, який ґрунтується на безспірних вимогах заявника, що підтверджені письмовими документами, виданий за спеціальною процедурою та є підставою для примусового виконання.

Таким чином, судовий наказ є процесуальним документом, що вирішує справу по суті, як і рішення суду. Це переконує, хоча процедура видачі судового наказу і має певні особливості та є спрощеною, він наділений такою ж юридичною силою, як і рішення суду.

Зазначу, безумовно, судовий наказ є особливим судовим актом, однак у нього багато спільних рис із рішенням суду.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

2. Васильєв С. В. Цивільний процес України : навч. посіб. / С. В. Васильєв. — 3-тє вид., перероб. та допов. — Х. : Еспада, 2012. — С. 100.
3. Масленнікова Н.І. Судовий наказ в цивільному судочинстві / Н. Масленнікова // Право України. — 2014. — № 7. — С. 28 - 31.
4. Перунова О. М. Процесуальні акти-документи з цивільних справ: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право» / О. М. Перунова ; Харківський нац. ун-т внутрішніх справ. — Х., 2009. — 20 с.
5. Фурса С. Я. Цивільний процес України: проблеми і перспективи: наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, С. В. Щербак, О. І. Євтушенко. — К. : Вид. Фурса С. Я. ; КНТ, 2006. — С. 94—95.
6. Цивільний процес України. Академічний курс : підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] ; за ред. С. Я. Фурси. — К. : Вид. Фурса С. Я. ; КНТ, 2010. — С. 610.
7. Цивільний процес України: підручник / [за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубєвої]. — К.: Істина, 2011. — С. 213—214.
8. Чорнооченко С. І. Цивільний процес : [навчальний посібник] / С. І. Чорнооченко. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К. : Центр навч. літератури, 2005. — 472 с.
9. Шиманович О. М. Судові постанови у цивільному процесі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право» / О. М. Шиманович; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2008. — 18 с.
10. Штефан О. Наказне провадження у цивільному судочинстві України / О. Штефан // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 1. — С. 44—48.
11. Щербак С. В. Сутність судового наказу / С. В. Щербак // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 6. — С. 56—59.